herpy

SALAMANDRAR

Western Tiger Salamander

Ambystoma mavortium

Ambystoma mavortium är en kraftig, upp till 30-35 cm lång salamander från Nordamerikas prärier, skogar och halvöknar, med gula tvärband och fläckar på mörk botten. Larverna lever i vatten, medan de vuxna tillbringar större delen av livet i självgrävda gångar och kommer fram på natten. Vissa djur omvandlas aldrig och blir könsmogna med gälarna kvar.

Familj: Ambystomatidae **Mild hudgift**

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**15-30 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**10-20 år**
Aktiv	**På natten**
Levnadssätt	**Marklevande och grävande**
Biotop	**Halvöken och tempererad skog och äng**
Hudgift	**Mild** Tvätta händerna efter kontakt och håll fingrarna borta från ögon och mun
Svårighetsgrad	**Nybörjare**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Utveckling	**Larver i vatten**
Äggläggning	**I vatten**
Könsmogen	**5-36 mån.**
Ägg per säsong	**100-1 000**
Kläckning	**19-50 dagar**
Larvtid	**75-150 dagar** från kläckning till metamorfos
Larvföda	**Andra larver och små vattendjur (dafnier, myggolarver)**
Yngelvård	**Ingen**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**50 × 25 × 30 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**18-22 °C**
Temperatur, natt	**16-20 °C**
Luftfuktighet	**80-95 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Behövs inte**
Föda	**Insekter, ryggradsdjur och maskar/sniglar**
Hålls	**Ensamma eller parvis**

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Ambystoma mavortium är en tjockkroppad salamander med brett huvud, korta tjocka ben och kraftig svans. Vuxna djur som har genomgått metamorfos är vanligen 15-30 cm långa, svansen inräknad; enstaka kan nå 35 cm. Djur som stannar kvar i larvform kan bli 18-38 cm långa.

Ryggen är grå, mörkbrun eller svart med tvärband och fläckar i en lerig gul ton. Teckningen varierar mycket genom utbredningsområdet: *A. m. mavortium* har tydliga gula tvärband, *A. m. nebulosum* har få små fläckar, *A. m. melanostictum* har ett nätlikt mönster av tunna, mörka streck på ljusare botten, och *A. m. diaboli* är olivbrun med spridda mörka fläckar.

Underarterna går i varandra, och larver har satts ut på många håll, så ett djur från handeln kan sällan bestämmas till underart. Larverna har omväxlande mörka och ljusa fläckar på ryggen och ljusa ränder längs sidorna.

Arten har två former i födobeteende: en vanlig och en kannibalisk med bredare huvud, större skalle och en extra tandrad i gommen. Den kannibaliska formen utvecklas när larver av olika storlek hålls tillsammans. Hanen är större än honan och har längre och högre svans, och under parningstiden är hans kloak större än hennes. Arten lever vanligen 10-20 år i fångenskap.

Vid hot lyfter djuret svansen, och hudkörtlarna avger ett tjockt, vitt sekret som ska skrämma bort rovdjur. Sekretet är giftigt och kan irritera slemhinnor, så tvätta händerna efter hantering. Giftet har beskrivits hos den nära släktingen *A. tigrinum*.

A. mavortium beskrevs av Baird 1850. Arten ingår i ett komplex av nära besläktade arter och underarter där *A. tigrinum* är den östliga, och den räknades länge som en underart till den. Flera siffror i den här vägledningen, bland annat för ägg, larvtid och livslängd, är lånade från *A. tigrinum* och från komplexet som helhet.

Läs mer: Uppfödning av grodyngel

Utbredning och livsmiljö

Ambystoma mavortium lever i västra Kanada (British Columbia, Alberta, Saskatchewan och Manitoba), i västra halvan av USA och i norra Mexiko. I USA går utbredningen ända till Texas södra spets, men inte längre österut än Dakota och Oklahoma. Arten förekommer bara sällan i Kalifornien och Nevada.

Enstaka bestånd, bland annat i södra Arizona, härstammar från utsatta larver som används som bete. *A. tigrinum*, den östliga arten i komplexet, lever öster om det området.

> **Naturlig utbredning:** Kanada, USA och Mexiko.

LIVSMILJÖ

A. mavortium finns i ett brett urval av livsmiljöer: löv- och barrskogar, öppen mark, ängar, grässlätter och halvöknar, som regel i sandig eller lös jord. Djuren bor oftast nära de vattenhål där de förökar sig: diken, långsamma vattendrag, boskapstankar, märgelgravar, källfyllda dammar och högt belägna sjöar. Vatten med rovfisk undviker de som regel.

De vuxna lever större delen av året under jorden i självgrävda gångar eller i andra djurs hålor, och de har setts mer än 60 cm ner. Det skyddar mot extrem värme och kyla. Efter regn vandrar de till yngeldammarna på natten; hanarna anländer först. Under torra perioder samlas djuren i högar under skydd eller nere i jorden.

Skötsel

TERRARIET

Vuxna djur kan hållas i många slags behållare. Den enklaste är en stor plastlåda med tättslutande lock och många små ventilationshål; ett glasterrarium med trådnätslock ger bättre insyn. Ett vuxet djur behöver minst 50 × 25 cm golvyta, två vuxna av samma storlek minst 75 × 30 cm. Golvytan är viktigare än höjden. Locket ska sitta fast, eftersom djuret är starkt och kan skjuta av ett löst lock. Botten ska vara minst 10 cm djup och fuktighetsbevarande så att djuret kan gräva ner sig.

Använd fuktig matjord utan gödning och tillsatser, kokosfiber eller en blandning av de två. Låt substratet luta så att det finns en fuktigare och en torrare sida; djuret reglerar själv sin fukt. Undvik torv och andra sura substrat: de kan ge förlust av salter i kroppen och i värsta fall döden. Bark och flis av ceder och tall får heller inte användas, eftersom oljorna är giftiga för amfibier. Ta bort avföring och foderrester flera gånger i veckan och byt substratet var 1:a-2:a månad, eller när det luktar surt. Ge minst ett stort gömställe per djur, till exempel ett halvt rör, en kork- eller rotstam eller en platt sten. Fuktigt, oblekt hushållspapper med hopskrynklade bitar som gömställen är bra för karantän och för att ta avföringsprov.

Använd inte grus eller sten som djuret kan svälja; stenar till dekoration ska vara större än djurets huvud. Levande växter grävs upp, så använd konstgjorda. Larver och neotena djur hålls i ett separat akvarium, så långt och brett som möjligt, med cyklat filter, gömställe åt varje djur och avskärmning mellan dem. Räkna med högst ett stort djur per 20 liter vatten. Nyinköpta larver sätts i karantän i 60 dagar.

Läs mer: Karantän och hygien

TEMPERATUR

Temperaturen ska ligga på 18-22 °C på dagen och gärna något lägre på natten, både för larver och vuxna. Arten tål kyla bättre än värme. Larvbassängen värms inte upp, och vattnet får inte komma över 24 °C. Över 25 °C under längre tid är livsfarligt för vuxna. Vid svalare temperatur äter djuren mindre.

Placera behållaren svalt, utan direkt solljus och utan värmelampor. Arten har ingen fast vintervila i fångenskap, men aptiten minskar ofta på vintern, även vid rumstemperatur.

Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH SPRAYNING

Substratet ska vara fuktigt men aldrig blött eller geggigt, eftersom djuret tar upp vatten genom huden och inte dricker med munnen. Luftfuktigheten är inte uppmätt för arten; ett fuktigt substrat ger omkring 80-95 %. En fuktgradient från en fuktig till en torrare sida gör att djuret själv kan välja. Spraya substratet med avstått vatten eller källvatten när det ser torrt ut. I torra rum kan det behövas dagligen, i fuktiga rum bara en gång i veckan.

God ventilation är viktig: en för blöt och sluten miljö ger hudinfektioner.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

VATTEN OCH VATTENKVALITET

En låg, tung vattenskål är inte nödvändig, men den är en bra säkerhet: blir substratet för torrt söker djuret ner i skålen, så den förebygger dödsfall av uttorkning. Vuxna djur simmar dåligt, så det får inte finnas djupt vatten i uppställningen. Byt vattnet var 3:e-4:e dag, eller när det är smutsigt.

Använd kranvatten behandlat mot klor och kloramin eller källvatten; destillerat och avjoniserat vatten får inte användas. Vatten till larver och neotena djur ska vara behandlat på samma sätt, och filtret ska vara cyklat innan djuren sätts i, annars stiger ammoniak och nitrit, som är giftiga för amfibier. Kontrollera värdena och byt vatten dagligen tills filtret är etablerat. Vattnet får inte bli varmare än 24 °C.

LJUS OCH UVB

Arten är nattaktiv och behöver inget särskilt ljus. Det finns ingen kunskap om att den behöver UVB, och kraftigt UV-ljus kan skada ögon och hud hos amfibier. Vanligt dagsljus i rummet eller ett svagt lysrör på dagen och mörker på natten ger en fin dygnsrytm. Behållaren får inte stå i direkt solljus.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Larver och neotena djur äter daggmaskar, komposmaskar, lagom stora syrsor, vaxmalslarver och små fiskar. Små bitar kött kan ges som en enstaka middag, men inte som huvudfoder, eftersom kött saknar vitaminer och mineraler. Upptinad fryst fisk bör inte utgöra en stor del av kosten, eftersom det kan ge brist på tiamin. Vid 18-22 °C matas två till tre gånger i veckan, tills djuren slutar jaga maten. Ta bort oätet foder så att vattnet inte förorenas.

Nyinköpta larver som har svultit tål inte stora måltider. Ge dem små, täta måltider, till exempel bitar av daggmask, dagligen i flera veckor, och skär sedan ner till två till tre gånger i veckan med större portioner.

Vuxna djur äter syrsor, kackerlackor, nyömsade mjölmaskar, daggmaskar, larver av vaxmal och nyfödda möss. Daggmaskar är det bästa huvudfodret, eftersom de har ett bra förhållande mellan kalk och fosfor. Syrsor är fattiga på kalk och ska tarmfyllas eller pudras med kalk och vitaminer en till två gånger i veckan. Nyfödda möss och vaxmalslarver är feta och ges bara sällan. Vid omkring 22 °C matas vuxna två till tre gånger i veckan, vid 16 °C och därunder räcker en gång i veckan. Ge så mycket som djuret kan äta på flera timmar eller över natten. Ta bort oätna syrsor efter 24 timmar, eftersom de kan bita och i värsta fall döda djuret. Vuxna djur blir lätt för feta.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Vuxna djur gräver och ligger gömda större delen av dagen. De är nattaktiva och aktiva jägare som väntar i bakhåll. Många djur lär sig känna igen sin skötare och tigger mat. Arten är en ensamvarg utanför yngeltiden och trivs bra ensam. Två vuxna av samma storlek kan dela en behållare på minst 75 × 30 cm, men ivriga djur kan nafsa varandra i svans och tår vid utfodring. Vid hot kryper djuret ihop och lyfter svansen mot angriparen.

Huden är tunn och genomsläpplig, och salter och oljor från händerna kan skada den. Hantera därför djuret så lite som möjligt, med rena, våta händer, och tvätta händerna efteråt. Håll aldrig larver av olika storlek tillsammans; den största äter de mindre, och det är just den kombinationen som utlöser den kannibaliska formen.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Djuren blir könsmogna efter fem månader till tre år, beroende på temperatur, födomängd, vattenförhållanden, trängsel och underart. I tidigt uttorkande dammar går det snabbast, i kalla högt belägna sjöar långsammast. Hanen känns igen på den längre och högre svansen och, under yngeltiden, en större kloak än honans.

PARNING

Yngeltiden varierar mellan underarterna, och äggläggning ses under de flesta månader. I naturen utlöses vandringen till yngeldammarna av regn; utlösaren i fångenskap är dåligt förstådd. Djuren samlas i stort antal vid vattenhål och förökar sig tillsammans. Hanen skjuter på honan med nosen, går under hennes haka, och hon rör vid hans svans och kloak så att han avsätter en spermatofor som hon plockar upp.

Marklevande djur är mycket svåra att få att föröka sig inomhus. Neotena, gälförsedda vuxna kan avlas på samma sätt som *A. mexicanum*, i kallt vatten med växter att lägga ägg på.

ÄGG OCH LARVER

Äggläggningen sker på natten, normalt 24-48 timmar efter parningen. Äggen läggs enstaka eller i klumpar på kvistar, växter och vattnets botten, och en klump kan rymma upp till 100 ägg. En hona lägger 100-1000 ägg per säsong, fördelade på flera klumpar. Klumparna är lösare än hos andra arter i släktet och går lätt sönder. Äggen kläcks efter 19-50 dagar, beroende på underart och vattentemperatur.

Larverna är rovdjur och behöver levande, små vattendjur som dafnier, myggslarver och små kräftdjur. Det finns ingen yngelvård. Håll likadana larver tillsammans och sortera ofta efter storlek för att undvika kannibalism.

METAMORFOS

Larverna stannar i vattnet i 2,5-5 månader innan de omvandlas. Omvandlingen syns på att gälarna blir kortare och försvinner, att fensömmen på svansen blir mindre och att svansen blir rundare. Vuxenfärgerna kommer och är fullt utvecklade efter veckor till månader.

När tecknen kommer sänks vattennivån och akvariet lutas, eller så läggs det ut ett enkelt tillträde till land. Utfodringen fortsätter, eftersom tarmen inte förändras som hos grodor, men vissa djur vägrar mat en tid. Se till att det grunda vattnet inte förorenas av oätet foder. När omvandlingen är avslutad flyttas djuret till vuxenuppställningen. Vissa djur omvandlas aldrig och blir gälförsedda vuxna.

UPPFÖDNING AV UNGAR

De nyomvandlade ungarna flyttas till en vuxenuppställning med fuktigt papper eller ett fuktigt substrat utan torv och med gömställen när omvandlingen är helt klar. Ge små foderdjur som små daggmaskar, små syrsor och bitar av maskar, och mata dem oftare än vuxna. Mängder och intervall för ungarna är inte kända.

Sortera ungarna efter storlek så att de inte äter upp varandra. Håll substratet fuktigt och svalt, inte över 24 °C, och byt det oftare än för vuxna.

Hälsa och vanliga misstag

Arten är härdig och förlåter små fel, men dessa problem är vanliga:

- För varmt: över 25 °C under längre tid kan vara livsfarligt.
- Fetma hos vuxna djur: mata måttligt och använd nyfödda möss och vaxmalslarver sällan.
- Svultna nyinköpta larver som får för stora måltider: kan gå i chock och dö. Mata små, täta måltider.
- Bett mellan larver: skador på gälar och ben. Håll likadana djur tillsammans.
- Surt substrat, till exempel torv: ger förlust av salter. Undvik torv.
- Syrsor utan kalktillskott: kan ge skelettsjukdom.

- Nedsvalt grus eller sten: kan vara dödligt.
- Ammoniak och nitrit i larvbassängen: kräver ett cyklat filter och vattenbyten.
- Uttorkning: ge en vattenskål och ett fuktigt substrat.

Salamandrar kan bära på svampsjukdomen Bsal (*Batrachochytrium salamandrivorans*), som är dödlig för många arter. Sätt nya djur i karantän i minst 60 dagar och tvätta händer och redskap mellan behållare.

Gå till en veterinär med kunskap om amfibier om djuret vägrar mat under längre tid, har öppna sår eller lutar åt ena sidan när det simmar.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.